

Andrzej Cetera, Jerzy Okoński

Zawada, gm. Tarnów, woj.
tarnowskie. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 19, 153-154

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W 1985 r. kontynuowano badania w obrębie wykopu III, odsłaniając kolejne nawarstwienia konstrukcyjne /C2, C3, D1, E1-5 oraz F1/ pochodzące z 2 poł. X i pocz. XI w. Treść warstw stanowiły relikty zabudowy podgrodzia zarówno o charakterze mieszkalnym, jak i gospodarczym. Budynek wznoszono z reguły w konstrukcjach plecionkowych i zrębowych. Na blizszą uwagę zasługuje obiekt z warstwy F1 zbudowany w konstrukcji międzyrzupowej. Na tym samym poziomie odsłonięto także dwie krzyżujące się ulice, przypuszczalnie współwystępujące z kilkoma nawarstwieniami konstrukcyjnymi. Ponadto odkryto odcinek najstarszego, jak do tej pory, wału na Ostrowie Tumskim. Starszego niż badane nawarstwienia i datowanego wstępnie na koniec IX lub 1 poł. X w. Został on wzniesiony na miejscu nie objętym wcześniej zabudową, o czym świadczą odsłonięte u jego podnóża ślady orki krzyżowej. Zbudowane go w konstrukcji przekładkowej z licem umocnionym potężnymi hakami. Do najciekawszych spośród zabytków ruchomych należą zabytki drewniane, a wśród nich fr. radła, abakus, bogato zdobiona rękojeść łyżki, fr. łuku, figurki koziołków oraz fr. jaszmy.

Badania będą kontynuowane.

WYSZOGRÓD
woj. płockie
Stanowisko 3A

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
Zakład Epoki Metali
w Warszawie

Badania, pod ogólnym kierownictwem naukowym prof. dr. hab. Wojciecha Szymańskiego, prowadzili: dr Zbigniew Kobylński /autor sprawozdania/, mgr Marek Dulnicz i mgr Andrzej Moszczyński. Finansował WKZ w Płocku za pośrednictwem Towarzystwa Naukowego Płockiego. Uczestniczyli studenci archeologii UMCS i ATK oraz rysownicznica - Ewa Kuleczko-Gizewska. Piąty sezon badań. Osada przyrodowa ze starożytnych faz wczesnego średniowiecza /VI, VII w./.

Sezon kończący pierwszy etap rozpoznawania osady przyrodowej w Wyszogrodzie, poświęcony był zakończeniu eksploracji obiektów znajdujących się w zachodniej części osady, położonej najbliższej grodziska. Zakończono eksplorację kwadratowej ziemianki 5B, wyposażonej w kamienny piec w narożniku północno-zachodnim, stanowiącej zapewne najstarszy z odkrytych dotąd w Wyszogrodzie obiektów /naczynie ceramiczne ręcznie leplone z drugiej połowy VI lub początku VII w./, Zbadano również kolejną, piątą już ziemiankę tego typu, oznaczoną numerem 35. Oprócz tego wyeksplorowano wypełniaka 6 niewielkich, owalnych obiektów, nawiązujących pod względem wymiarów i kształtów części stropowej do wyróżnionej przez W. Szymańskiego grupy I obiektów z osady w Szelągach, woj. płockie. Obiekty te w Wyszogrodzie nie stanowią jednak grupy jednorodnej; różnią się między sobą stopniem zagłębienia, wymiarami, barwą wypełniaka i ilością materiału zabytkowego znajdującego się w wypełniaku. Przebzdano również kolejny, trzeci obiekt należący do grupy specyficznych dla tej osady i nie mających analogii na innych stanowiskach tego okresu, obiektów o trudnej do ustalenia funkcji, kształcie zbliżonym do prostokąta dużych rozmiarów: około 15 m długości i 4 m szerokości, głębokości około 0,5 m. Odkryto również i zadokumentowano plan południowej części wchodzącego w las obiektu 5, należącego również do tej grupy, eksplorowanego już w sezonie ubiegłym; łączna długość tego obiektu wynosi prawdopodobnie około 25 m.

Przebadanie znacznej powierzchni osady umożliwiło obserwację relacji przestrzennych między obiektami, dzięki czemu najważniejszym osiągnięciem naukowym tego sezonu badań jest ustalenie: 1/ regularności i celowości rozmieszczenia ziemianek mieszkalnych, 2/ jednoczasowości obiektów osadniczych różnych typów, współwystępujących w obrębie osady, przy czym przynajmniej niektóre z kwadratowych ziemianek reprezentują najstarszy na tym stanowisku epizod osadniczy.

Najbardziej sensacyjnego odkrycia dostarczył obiekt 24. W jego części zachodniej znajdowało się absydowe "wytrzeszczenie", w którego wypełniaku znaleziono 3 rozbite in situ duże naczynia lekko obciążane przykrawędlnie. Jedno z tych naczyń zdobione jest niewielkich rozmiarów rytym, przedstawiającym jeźdźca [?] na jeleniu [?]. Zarówno motyw ikonograficzny, jak i sam fakt zdobienia naczyń przedstawieniem figurality, nie znajduje analogii na stanowiskach z tego okresu w Europie Środkowej.

Badania osady w Wyszogrodzie nie będą kontynuowane.

ZAWADA, gm. Tarnów
woj. tarnowskie
Stanowisko 1

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
w Tarnowie

Badania prowadzili mgr Andrzej Cetera i mgr Jerzy Okoński /autorzy sprawozdania/. Finansował WKZ w Tarnowie. Czwarty sezon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne.

Przebadano 888,5 m². Badania prowadzono wyłącznie na podgrodziu od strony południowo-zachodniej. Dokonano eksplorację wykopu z sezonu 1984 na zniszczonym wale /275 m²/, Odsłonięto podstawę wału w postaci brzośno-popielatej ilastej gliny z ciosami piaskowca cietkowskiego. Wał poprzedzała od strony zewnętrznej, zachodniej, fosa o szerokości około 4,5 m i głębokości 2,8 m. W stratygrafii pionowej w części na

wschód od zniszczonego wahu pod warstwą kamień wyróżnione zostały - za poziomu warstwy kulturowej: 1/ wczesnośredniowieczna o miąższości do 40 cm w postaci ciemnobrunatnej szlamionej próchnicy z dużą ilością węgla drzewnych, polepy, przepalonych kamieni i materiału /m. in. note 1 z żelazne groty/; 2/ luźna o miąższości do 30 cm w postaci jasnopopielatej, ilastej gliny. W tej ostatniej warstwie znaleziono tylko ceramikę lużycką. W profilach stwierdzono istnienie styku kulturowej warstwy lużyckiej z podstawą wahu.

Warstwa wczesnośredniowieczna pokrywa znaczną część podstawy wahu. Pod warstwą lużycką odsłonięto na wschód od wahu 13 niewielkich jam o nieregularnych kształtach /niektóre z nich zawierają materiał lużycki/ oraz kilkadziesiąt dołków postępowych, będących najprawdopodobniej śladami lużyckiej zabudowy słupowej. Pod podstawą wahu szerokości ok. 5 m odłożono w połowie szerokości dwa obiekty o kształcie prostokątnym, średnicy 1 m, głębokości na 1,8 m. W obiektach tych centralnie znajdowały się słupy umocnione kamieniami. Z warstwy wczesnośredniowiecznej wyodrębniają się obiekty mieszkalne, z których 3 przebadano w całości. Posiadają one wymiary: 4,8 x 1,8 m, 5,8 x 1,6 m oraz 2,8 x 2,8 m i zagłębione były do 60 cm. Obok ceramiki znaleziono w domostwach m. in. note żelazne, żelazny uchwyt wiadra i szklany paciorek.

Podgródzie przecięte zostało po osi E-W wykopem o wymiarach 85 x 5 m. Nie stwierdzono śladów zabudowy podgródzia w kierunku na zachód od wahu. Jedynie w odległości 5 m na zachód od fosy wahu lużyckiego stwierdzono obecność równoległego do niej zagłębienia o szerokości około 3 m i głębokości do 30 cm.

Zachodnią część wykopu dochodzi do kolejnego wahu. Jego badania przewidziane są na następną rok.

ZAWISZYCE, gm. Głubczyce
woj. opolskie
Stanowisko P

Konserwator Zabytków Archeologicznych
w Opolu

Badania prowadził mgr Krzysztof Śpychała. Finansowało Biuro Dokumentacji Zabytków w Opolu. Pierwszy sezon badań. Osada wczesnośredniowieczna.

Stanowisko odkryto wiosną 1988 r. w trakcie badań powierzchniowych. Położone jest około 150 m na południowy wschód od osady Zawiszyce-Głubczyce, we wschodniej części wyniesienia i jego stoku opadającym w kierunku północno-wschodnim i wschodnim. Rowy melioracyjne naruszyły 1 obiekt. Wyeksplorowano materiał zabytkowy z haldy i przeprowadzono badania inwentaryzacyjne. Wykonano dokumentację opisową i rysunkową. Odkryto fragmenty naczyń glinianych. Obiekt określono, jako wczesnośredniowieczną jamę zasobową.

Materiały złożone będą w Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu.

Badania nie będą kontynuowane.

ZAWISZYCE, gm. Głubczyce
woj. opolskie
Stanowisko W

patrz
neolit

ZDZIECHOWICE ¹, gm. Zaklików
woj. tarnobrzeskie
Stanowiska 1 i 3

Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków
w Tarnobrzegu

Badania prowadził mgr Marek Florek. Finansował BBDZ w Tarnobrzegu. Drugi sezon badań. Grodzisko z IX-X w. /stan. nr 1/ i współczesny mu obiekt mieszkalny bądź kulturowy /stan. nr 2/.

Kontynuowano badania mające na celu określenie rodzaju konstrukcji wahu odcinkowego oraz rozplanowania zabudowy na majdanie. Przebadano ogółem 114 m² /łącznie w latach 1984-85 - 184 m²/.

Wzdłuż krawędzi południowej i zachodniej cypla, na którym znajduje się grodzisko, stwierdzono istnienie wahu o konstrukcji kamienno-ziemnej oraz biegnącego po jego wewnętrznej stronie rowu. Na majdanie odsłonięto 2 nieduże jamy /w tym jedną bez materiału/ oraz bardzo dobrze zachowane pozostałości zagłębionego w ziemi budynku drewnianego /obiekt nr 6/ o wymiarach około 3 x 3 m. Budynek ten miał podłogę wylepioną gliną oraz szalowane drewnem ściany. Wewnątrz odkryto fragmenty ceramiki, przepalone kości i żaby zwierzęce, róg tura oraz materiały krzemienne; nie stwierdzono natomiast śladów paleniska.

Najciekawszy obiekt odkryto w fosie znajdującej się na zewnątrz wahu odcinkowego. Na wypełnisku fosy, pod rozsypiskiem wahu odsłonięto bruk w kształcie kołowego pierścienia o średnicy zewnętrznej 6 m i wewnętrznej 1,6-1,8 m, ułożony z różnej wielkości płaskich kamiennych płyt. Płyty były dość ściśle dopasowane do siebie, ale nie połączone żadną zaprawą. Wnętrze pierścienia nie było wybrukowane. Na jego wewnętrznym obwodzie odkryto ślady po ukończeniu wbitych kołkach drewnianych, na których wspierały się pojedyncze, także ukośnie ułożone płaskie kamienie. Zarówno w wypełnisku fosy, bezpośrednio pod jak i nad brukiem, oraz w zewnętrznym rozsypisku wahu nie znaleziono żadnego materiału zabytkowego.

W chwili obecnej nie jest możliwe określenie funkcji ani chronologii bruku - brak jest do niego analogii zarówno archeologicznych, jak i etnograficznych. Dane stratygraficzne wskazują, że może on pochodzić z wczesnego średniowiecza, lecz nie jest też wykluczone, że powstał dopiero w czasach nowożytnych.